

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

Факультет педагогіки, психології та мистецтв
Кафедра мистецької освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Завідувач кафедри

«_____» _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК ПП-4 ХОРОВИЙ КЛАС

Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський) рівень

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Освітня програма **СЕРЕДНЯ ОСВІТА (МУЗИЧНЕ МИСТЕЦТВО)**

Форма навчання **ДЕННА**

2022 – 2023 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Хоровий клас» розроблена на основі освітньо-професійної програми Середня освіта (Музичне мистецтво), навчального плану підготовки здобувачів за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)

Розробники: Назаренко М.П., доцент кафедри мистецької освіти, кандидат педагогічних наук, доцент.

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри мистецької освіти

Протокол від «2» серпня 2022 року № 1

Завідувач кафедри Стрітьєвич Т.М.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Робоча програма навчальної дисципліни «Хоровий клас» для студентів спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво) за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. – ЦДПУ імені В. Винниченка, 2022. – 27 с.

О Назаренко М.П., 2022 рік
О ЦДПУ імені В. Винниченка, 2022 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 15	Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Нормативна	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання планом не передбачено Загальна кількість годин – 450	Спеціальність: 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)	Рік підготовки	
		1-4	
		Семестр	
		I- VIII	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Освітня програма: Середня освіта (Музичне мистецтво)	планом не передбачено	
		Практичні, семінарські	
		224 год.	
	Рівень вищої освіти: Перший (бакалаврський) рівень	Лабораторні	
		планом не передбачено	
		Самостійна робота	
		226 год.	год.
		Індивідуальні завдання:	
		планом не передбачено	
		Вид контролю:	
		Екзамен/ залік	Екзамен/ залік

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Хорове мистецтво, як інші види і жанри мистецтва, займає важливе місце в питаннях виховання і формування духовного світу людини.

Мета :

- набуття високого професіоналізму, обумовленого належною теоретичною підготовкою;
- прищеплення любові до хорового співу, виховання художнього мислення, педагогічних здібностей;
- оволодіння арсеналом практичних умінь та навичок, необхідних для здійснення вокально-хорової роботи в умовах освітніх закладів;

- виховання висококваліфікованого фахівця, здатного вирішувати важливі завдання духовного виховання підрастаючого покоління засобами хорового співу.

Завдання :

- оволодіння навичками, необхідними для співу в хоровому колективі;
- поглиблення музичного світогляду, ознайомлення з кращими хоровими зразками української та зарубіжної музики, народною музичною творчістю;
- набуття широкого спектру музично-теоретичних знань, необхідних для аналізу хорових партитур;
- набуття навиків працювати з хоровою партитурою, створювати інтерпретації музичних образів і передавати свій задум у виконавській діяльності;
- ознайомлення з організаційними та методичними основами роботи з хором (організація хорового колективу та хорових занять; вироблення вокально-хорової техніки та елементів хорового звучання; виконавська діяльність хору);

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетентності*:

загальні	фахові
Здатність приймати обґрунтовані рішення. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. Здатність працювати в команді. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.	Здатність інтегрувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі. Здатність адаптувати творчу (індивідуальну та колективну) діяльність до вимог і умов споживача. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності. Усвідомлювати важливість виконання своєї частини роботи в команді; визначати пріоритети професійної діяльності. Здатність презентувати музичні твори та мистецтвознавчі дослідження у вітчизняному та міжнародному контекстах Здатність викладати фахові дисципліни у закладах загальної середньої освіти.

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

Самостійно планувати й організовувати власну професійну діяльність і діяльність здобувачів освіти і підлеглих.

Застосовувати у професійній діяльності сучасні дидактичні та методичні засади викладання навчальних дисциплін і обирати доцільні технології та методики в освітньому процесі.

Володіти навичками стимулювання пізнавального інтересу, мотивації до навчання, професійного самовизначення та саморозвитку здобувачів освіти.

Діагностувати, прогнозувати, забезпечувати ефективність та корегування освітнього процесу для досягнення програмних результатів навчання і допомоги здобувачам освіти в реалізації індивідуальних освітніх траєкторій.

Емпатійно взаємодіяти, відповідати за прийняття рішень в межах своєї компетенції, дотримуватися стандартів професійної етики.

Вміти кваліфіковано проводити методичну, творчу роботу і забезпечувати процес художньо-естетичного виховання і розвиток художньо-творчих здібностей дітей.

Вміти опанувати різні за жанрами музичні твори.

Забезпечувати музично-естетичне виховання та розвиток художнього смаку підростаючого покоління.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вступ. Одним з важливих завдань сьогодення в умовах розбудови України є її входження у європейський і світовий простір. Як свідомий суспільний вибір, європейська інтеграція є вагомим стимулом для успішної трансформації усіх сфер життя нашої держави і, зокрема, галузі освіти. В зв'язку з цим перед вітчизняною педагогікою постали питання, вирішення яких сприятиме впровадженню в практику вищої школи європейських норм і стандартів у підготовці педагогічних кадрів.

Новий підхід до організації навчального процесу вимагає конкретизації мети, перегляду завдань змісту, методів навчання, створення науково обґрунтованої системи підготовки кваліфікованого учителя, здатного до творчої професійної самореалізації.

Підготовка майбутнього вчителя музичного мистецтва у закладах вищої освіти вимагає комплексного підходу до формування складних за своєю структурою професійних якостей. Протягом навчання майбутній учитель музичного мистецтва повинен добре оволодіти уміннями й навичками гри на музичному інструменті, сольфеджування, сольного співу, аранжування тощо, отримати міцні знання з музично-теоретичних дисциплін (теорії музики, гармонії, аналізу музичних форм, поліфонії, історії музики (вітчизняної, зарубіжної)).

Особливого значення у системі фахової підготовки вчителя музики посідає курс «Хоровий клас» як один з профільюючих предметів диригентсько-хорового циклу. Важливість цієї дисципліни визначається специфікою роботи вчителя, спрямованої на практичну реалізацію завдань формування духовного світу учнівської молоді засобами хорового мистецтва.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні

знати:

- теоретичний матеріал з хорознавства;

- правила вивчення та виконання хорових партій;
- хорову літературу найбільш відомих українських та світових композиторів-класиків.

- правила роботи з камертоном;

вміти:

- володіти співочими навичками, необхідними для практичної роботи у хоровому колективі;
- реалізувати у виконавській діяльності теоретичні знання та навички, отримані в процесі вивчення фахових дисциплін;
- відтворити хорову партитуру нескладної фактури на фортепіано.
- володіти камертоном;
- свідомо долати труднощі, пов'язані з інтонуванням, досягненням ансамблю, строю, активною роботою артикуляційного апарату.

Важливе значення має організація індивідуальної та самостійної роботи студента. На кожному етапі навчання педагог повинен сприяти розширенню можливостей студента щодо самостійного опрацювання творів як чинника його творчого зростання. Формування професійної майстерності майбутнього фахівця повинно відбуватись у нерозривній єдності художньої та технічної сторони виконавського мистецтва, що передбачає особливу увагу до вибору репертуару – його жанрової та стильової різноманітності. Студент повинен навчитись визначати головне в художньому змісті хорового твору, порівнювати подібні та різні за характером твори, розвивати емоційну сферу виконавців, поряд з професійною майстерністю виховувати художнє мислення, педагогічні здібності, оскільки він є інтерпретатором твору, що виконується, носієм художньо-естетичних смаків.

ПЕРШИЙ КУРС

Змістовий модуль 1. Хорова органіка.

Тема 1. Характеристика й аналіз хорових голосів хору.

Тема 2. Характеристика й аналіз хорових партій хору

Змістовий модуль 2. Технічні вправи з хором.

Тема 1. Розспівування закритим ротом.

Тема 2. Спів на окремі голосні літери.

Тема 3. Спів на окремі склади.

Тема 4. Розспівування хору з використанням динамічних відтінків *p i f*, *cresc.* та *dimin.*

Тема 5. Унісонні та унісонно-октавні розспівування в хорі у висхідному і нисхідному порядку половинними і четвертними нотами.

Тема 6. Дво- і триголосні розспівування поступінним рухом терціями вгору і вниз, секстами вгору і вниз

ДРУГИЙ КУРС

Змістовий модуль 3. Основні елементи вокально-хорової техніки

Тема 1. Колективний та індивідуальний спів вправ і хорових репертуарних творів із відчуттям позиції.

Тема 2. Хоровий спів репертуару із відчуттям високого чи близького звучання, прикритого чи відкритого звуку.

Тема 3. Хоровий та індивідуальний спів вправ і творів з репертуару на активному чи пасивному диханні.

Тема 4. Спів legato, staccato, non legato.

Змістовий модуль 4. Стрій у хорі та хорових партіях.

Тема 1. Визначення поняття «стрій». Стрій як настройка звукоряду.

Тема 2. Вертикальний стрій. Проспівати хорові репертуарні твори, перед цим обробивши їх стрілками інтонування.

Тема 3. Аналіз репертуарних творів і визначення стрілок інтонування у найбільш інтонаційно складних місцях.

Тема 4. Визначення залежності строю від теситури й динамічних відтінків окремих хорових партій.

ТРЕТІЙ КУРС

Змістовий модуль 5. Хоровий ансамбль.

Тема 1. Аналіз партитур із репертуару і виявлення зручних й незручних місць в ансамблевому плані.

Тема 2. Спів у групі окремих місць із репертуарних творів з аналізом та подальшою роботою над ансамблем.

Тема 3. Робота над досягненням ансамблю в окремих партіях і хорі в цілому.

Змістовий модуль 6. Моделювання процесу роботи з шкільним хоровим колективом.

Тема 1. Основи хормейстерської роботи з дитячим голосом.

Тема 2. Розучування хорового твору з шкільним хором.

Тема 3. Хоровий ансамбль.

Тема 4. Взаємодія диригента і дитячого хору.

Тема 5. Підготовка до проходження педагогічної практики в школі.

ЧЕТВЕРТИЙ КУРС

Змістовий модуль 7. Методика роботи над хоровим твором.

Тема 1. Складання плану роботи над хоровим твором, що розучується у хоровому класі.

Тема 2. Виявлення технічно-виконавчо складних місць репертуарних творів й методика роботи щодо їх засвоєння.

Тема 3. Розгляд хорових репертуарних партитур з позицій відповідності поетичного і музичного тексту.

Тема 4. Тракткування репертуарних творів з урахуванням особливостей виконання (динамічні й агогічні відтінки, виконавські штрихи).

Тема 5. Складання схеми виконавського плану репертуарних творів.

Змістовий модуль 8. Аналіз хорових партитур.

Тема 1. Вміння грати партитуру, співати і аналізувати партію і твір в цілому.

Тема 2. Музично-теоретичний аналіз (форма твору, стиль письма, ладотональний план, темп і темпові відхилення, динамічний план, метроритмічний, тематичний аналіз, голосоведення, особливості супроводу).

Тема 3. Вокально хоровий аналіз (тип і вид хору, діапазони хорових партій і хору в цілому, теситура, дихання і звуковедення, особливості дикції, вокальні труднощі відносно строю і ансамблю та шляхи їх подолання).

Тема 4. Виконавський аналіз (виявлення і розкриття художнього образу; опрацювання партитури з метою виявлення окремих тем, фраз і нюансів; місць вступу і зняття; цезур; фермат; виконавських штрихів).

Тема 5. План репетиційної роботи (показати кілька варіантів роботи із розучування, доведення та співування твору із репертуару хору).

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	I семестр						II семестр					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	СРС		л	п	лаб.	інд.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Хорова органіка.												
Тема 1. Характеристика й аналіз хорових голосів хору.	6	-	2	-	-	4	3	-	2	-	-	2
Тема 2. Характеристика й аналіз хорових партій хору	6	-	2	-	-	4	3	-	2	-	-	2

Разом за змістовим модулем 1	12	-	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4
Змістовий модуль 2. Технічні вправи з хором.												
Тема 1. Розспівування закритим ротом.	6	-	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4
Тема 2. Спів на окремі голосні літери.	6	-	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4
Тема 3 Спів на окремі склади.	6	-	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4
Тема 4 Розспівування хору з використанням динамічних відтінків <i>p i f</i> , <i>cresc.</i> та <i>dimin.</i>	6	-	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4
Тема 5 Унісонні та унісонно-октавні розспівування в хорі у висхідному і нисхідному порядку половинними і четвертними нотами.	6	-	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4
Тема 6 Дво- і триголосні розспівування поступінним рухом терціями вгору і вниз, секстами вгору і вниз	6	-	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4
Разом за змістовим модулем 2	36	-	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4
Усього годин	52	-	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4
Змістовий модуль 3. Основні елементи вокально-хорової техніки												
Тема 1. Колективний та індивідуальний спів вправ і хорових репертуарних творів із відчуттям позиції.	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4
Тема 2. Хоровий спів	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4

репертуару із відчуттям високого чи близького звучання, прикритого чи відкритого звуку.												
Тема 3. Хоровий та індивідуальний спів вправ і творів з репертуару на активному чи пасивному диханні.	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4
Тема 4. Спів legato, staccato, non legato.	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4
Разом за змістовим модулем 3	24	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4

Змістовий модуль 4. Стрій у хорі та хорових партіях.

Тема 1. Визначення поняття «стрій». Стрій як настройка звукоряду.	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4
Тема 2. Вертикальний стрій. Проспівати хорові репертуарні твори, перед цим обробивши їх стрілками інтонування.	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4
Тема 3. Аналіз репертуарних творів і визначення стрілок інтонування у найбільш інтонаційно складних місцях.	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4
Тема 4. Визначення залежності строю від теситури й динамічних відтінків окремих хорових партій.	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4
Усього годин	48	-	-	-	-			-	-	-	-	

Змістовий модуль 5. Хоровий ансамбль.

Тема 1. Аналіз партитур із репертуару і виявлення зручних й незручних місць в ансамблевому плані. Тема 2. Спів у групі окремих місць із репертуарних творів з аналізом та подальшою роботою над ансамблем..	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4
Тема 3. Робота над досягненням ансамблю в окремих партіях і хорі в цілому.	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4

Змістовий модуль 6. Моделювання процесу роботи з шкільним хоровим колективом.

Тема 1. Основи хормейстерської роботи з дитячим голосом.	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4
Тема 2. Розучування хорового твору з шкільним хором.	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4
Тема 3. Хоровий ансамбль.	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4
Тема 4. Взаємодія диригента і дитячого хору.	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4
Тема 5. Підготовка до проходження педагогічної практики в школі.	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4
Усього годин	42	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4

Змістовий модуль 7. Методика роботи над хоровим твором.

Тема 1. Складання плану роботи над хоровим твором, що розучується у	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

хоровому класі.												
Тема 2. Виявлення технічно-виконавчо складних місць репертуарних творів й методика роботи щодо їх засвоєння.	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4
Тема 3. Розгляд хорових репертуарних партитур з позицій відповідності поетичного і музичного тексту	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4
Тема 4. Тракткування репертуарних творів з урахуванням особливостей виконання (динамічні й агогічні відтінки, виконавські штрихи).	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4
Тема 5. Складання схеми виконавського плану репертуарних творів.	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4

Змістовий модуль 8. Аналіз хорових партитур.

Тема 1. Вміння грати партитуру, співати і аналізувати партію і твір в цілому.	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4
Тема 2. Музично-теоретичний аналіз (форма твору, стиль письма, ладотональний план, темп і темпові відхилення, динамічний план, метроритмічний, тематичний аналіз, голосоведення, особливості супроводу).	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4

Тема 3. Вокально хоровий аналіз (тип і вид хору, діапазони хорових партій і хору в цілому, теситура, дихання і звуковедення, особливості дикції, вокальні труднощі відносно строю і ансамблю та шляхи їх подолання).	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4
Тема 4. Виконавський аналіз (виявлення і розкриття художнього образу; опрацювання партитури з метою виявлення окремих тем, фраз і нюансів; місць вступу і зняття; цезур; фермат; виконавських штрихів).	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4
Тема 5. План репетиційної роботи (показати кілька варіантів роботи із розучування, доведення та співування твору із репертуару хору).	6	4	-	-	4	8	-	4	-	-	4	4
Усього годин	60	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.2. Теми практичних занять
(вказані теми вивчаються кожного семестру
на основі різного художнього репертуару)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
-------	------------	-----------------

1	Тема 1. Розвиток слухових та вокально-інтонаційних навичок. Правильне у вокальному відношенні володіння звуком. Тембральне і динамічне погодження звука свого голосу з іншими окремими голосами своєї та інших партій. Вміння орієнтуватись у гармонічній будові твору. Характер використання різних штрихів. Штрих legato: технічні прийоми та способи досягнення, дихання, атака звуку, особливості звуковедення. Штрихи non legato, staccato: атака звуку, темпові та метро-ритмічні виконавські труднощі, способи їх подолання. Штрихи marcato, sforzando: технічні прийоми досягнення.	30
2	Тема 2. Робота над хоровими творами. Способи дихання. Процес звукоутворення. Вокальна позиція, дикція, артикуляція. Перевага тексту у вокальній музиці як Основне джерело музичних образів. Типи звуковедення. Динаміка як один з основних виражальних засобів художнього виконання твору. Основні динамічні відтінки. Рухома та нерухома динаміка, методи та способи досягнення. Особливості фразування у загально - хоровому звучанні. Відмінність динамічного розвитку в гомофонно-гармонічній та поліфонічній фактурі.	30
3	Тема 3. Стрій та ансамбль у хоровому виконавстві. Ансамбль в залежності від фактурного викладу хорової партитури. Природний та штучний ансамбль. Поняття «інтонація та стрій». Інтонаційний стрій, способи досягнення. Мелодичний (горизонтальний) та гармонічний (вертикальний) стрій.	30
4	Тема 4. Процес роботи над музичним твором. Етапи роботи, в залежності від складності хорової партитури. Синтез роботи в процесі вивчення твору. Три основні етапи вивчення твору: ескізний (загальне ознайомлення з хоровим твором), технологічний (розучування хорового твору), художній (робота над художньо-образним змістом). Загальне ансамблеве виконання твору.	30
Разом		90

4.4. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Вихідна постава хориста, засвоєння елементів відповідної манери співу. Атака звуку, стійкість звучання голосу. Завдання: 1. Відпрацювання навичок хорового співу на матеріалі хорового репертуару.	15

	2. Робота над літературним текстом хорового твору.	
2	Тема 2. Інтонування, стрій, якість звуку кожної партії зокрема. Завдання: Відпрацювання навичок чистого інтонування хорової партії на репертуарі учбового хору.	15
	Разом	30
	Тема 3. Опанування штрихів. Завдання: 1. Опанування навички звуковедення legato. 2. Вдосконалення звуковедення non legato.	15
	Тема 4. Вдосконалення засвоєння елементів манери хорового співу. Завдання: Відпрацювання навичок звуковедення.	15
	Разом	30
	Тема 5. Висота співацької позиції. Завдання: Робота над утворенням повнозвучних і красивих голосних.	15
	Тема 6. Вокальна техніка – напрацювання якості звуку, артикуляції, дикції. Інтонування, стрій. <u>Завдання:</u> 1. Відпрацювання артикуляції, дикції на матеріалі хорових партій творів репертуару хорового колективу. 2. Відпрацювання та вдосконалення навичок чистого інтонування хорових партій, які вивчаються на протязі даного періоду навчання в хоровому класі.	15
	Разом	30
	Тема 7. Філірування звуку, техніка розвитку динаміки звучання голосу. Завдання: Відпрацювання динаміки в хорових творах, які входять до репертуару хорового класу.	15
	Тема 8. Унісонний ансамбль – ансамбль частковий, а також унісонне звучання декількох хорових партій або всього хору. <u>Завдання:</u> Робити ретельний аналіз горизонтального строю хорових партій у творах з репертуару хорового класу.	15
	Разом	30
	Тема 9. Вдосконалення вокальної техніки. <u>Завдання:</u> Відпрацювання навичок дикції, артикуляції.	15
	Тема 10. Інтонування, стрій по горизонталі. Якість звуку кожної партії зокрема. <u>Завдання:</u> 1. Вивчення тетраходів Пігрова та інших розспівувань на чистоту інтонування. 2. Слухання та аналіз звучання відомих хорових колективів.	15
	Разом	30

	Тема 11.Освоєння закономірностей темпоритмічного руху в процесі виконання твору. <u>Завдання:</u> 1. Відпрацювання ритму мелодії в партіях репертуару хорового класу. 2. Вголос лічити і промовляти ритм мелодії з одночасним відбиванням долей легким рухом кисті або пальців руки у вертикальному напрямку	15
	Тема 12. Ансамблевий звук. Різновид хорового ансамблю. Ансамбль гармонічний. Умови, які сприяють встановленню гармонічного ансамблю. <u>Завдання:</u> Робити ретельний аналіз розміщення акорду, мелодичного положення акорду, теситури виду акорду, нюансу, темпу у творах з репертуару хорового класу.	15
	Разом	30
	Тема 13. Ансамбль художній і види художнього ансамблю. <u>Завдання:</u> 1. Аналізувати у виконуваних творах такі види ансамблю як метру й ритму, темпу, динаміки й дикції. 2. Ретельний аналіз творів.	15
	Тема 14. Бездоганне, на високому рівні, виконання хорової партії. <u>Завдання:</u> Відпрацювання всіх навичок художньої виразності на творах, які виконуються на хоровому класі.	15
	Разом	30
	Тема 15. Поглиблення навичок системного аналізу хорового звучання. <u>Завдання:</u> Ретельний аналіз темпу, загального динамічного плану, кульмінації, цезури на прикладі твору, який виноситься на державний екзамен.	15
	Тема 16. Якість відтворення елементів хорової звучності в практичній роботі з хором. <u>Завдання:</u> Ретельний аналіз виконує мого твору з хоровим колективом.	15
	Разом	30

4.6. Методи навчання

Принципово важливе значення для досягнення позитивних результатів у хоровому класі відіграє правильне співвідношення методів і прийомів в організації та здійсненні навчально-пізнавальної діяльності студентів. Робота в цьому напрямку вимагає використання самих різноманітних науково аргументованих загально-дидактичних, загальних музичних та спеціальних методів та прийомів. Найважливішими з них вважаються вербальні (словесні), наочні, репродуктивні, проблемні та інші, що трансформуються відповідно до диригентсько-хорової діяльності.

Словесні методи спрямовані на озброєння студентів знаннями з історії розвитку хорового мистецтва, теоретичних основ диригентської техніки, прищеплення умінь та навичок диригентської техніки за допомогою пояснення, бесіди, усного аналізу, певної інформації з того чи іншого питання диригентського втілення твору, показу різних диригентських прийомів, виконання хорової партитури на фортепіано або відтворення голосом правильного звучання хорових партій.

Наочні методи поряд з вербальними приносять велику користь для практичного вирішення завдань, спрямованих на формування вокально-хорових умінь та навичок. У практиці диригентського навчання найчастіше використовуються показ своїм голосом або на інструменті, демонстрація музики в запису. Особливо великого значення слід надавати показу. Завдяки доступності та наочності, емоційному та естетичному впливу, показ дуже корисний для «наслідування», що важливо при формуванні вокально-хорових умінь та навичок.

Практичні методи також посідають важливе місце у підготовці майбутнього вчителя музичного мистецтва. Вони сприяють не тільки усвідомленому засвоєнню знань, умінь та навичок або практичному їх впровадженню, а й розвитку розумової сфери студентів. Ефективними прийомами у цьому напрямку є виконання вправ, творчих завдань. Бажано, щоб кожна вправа мала своє призначення і спрямовувалась на виправлення недоліків у техніці диригування, а також сприяла удосконаленню художньої виразності диригентського жесту.

Репродуктивний метод, що об'єднує словесні, наукові та практичні методи, використовується у музичному навчанні для поглиблення раніше набутих знань, відпрацювання вокально-хорових умінь та навичок за допомогою цілеспрямованого добору музично-дидактичного матеріалу: системи вправ, хорових творів.

Метод моделювання передбачає виконання завдань за певним алгоритмом, схемою, формулою.

Проблемно-пошуковий метод сприяє загостренню уваги, активізації мислення студентів, виробленню самоконтролю як важливої умови формування і закріплення навичок оперування диригентськими жестами та музично-слуховими уявленнями у практичній роботі з хором. Найбільш ефективними шляхами його реалізації є спів без супроводу та з листа, виконання завдань, «тональна настройка» від камертона, самостійна робота і т.ін.

Принципово важливе значення для досягнення позитивних результатів у хоровому класі відіграє правильне співвідношення методів і прийомів в організації та здійсненні навчально-пізнавальної діяльності студентів. Робота в цьому напрямку вимагає використання самих різноманітних науково аргументованих загально-дидактичних, загальних музичних та спеціальних методів та прийомів. Найважливішими з них вважаються вербальні (словесні), наочні, репродуктивні, проблемні та інші, що трансформуються відповідно до фахової діяльності.

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти. Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- екзамен;
- стандартизовані тести;
- наскрізні проекти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- розрахункові та розрахунково-графічні роботи;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- розрахункові роботи;
- завдання на лабораторному обладнанні, реальних об'єктах тощо;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Використовуються такі методи контролю (усний, письмовий), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності.

Поточний контроль – це оцінювання навчальних досягнень студента (рівень теоретичних знань та практичні навички з тем, включених до змістових модулів) під час проведення аудиторних занять, організації самостійної роботи, на консультаціях (під час відпрацювання пропущених занять чи за бажання підвищити попереднє оцінювання) та активності студента на занятті. Одиницею оцінювання є якість виконання аудиторних (класних) та домашніх завдань.

Завданням поточного контролю є перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Об'єктами поточного контролю знань студента є систематичність та активність роботи на заняттях; виконання завдань для самостійної роботи. Поточний контроль реалізується у формі опитування, практичної роботи на практичних заняттях, експрес-контролю, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо.

Основними критеріями оцінювання є:

- розуміння студентами теоретичного матеріалу з питань історії розвитку хорового мистецтва, диригентських закономірностей, особливостей професії керівника хору;
- здатність до аналізу, порівняння, узагальнення, критичного оцінювання існуючих диригентських та вокально-хорових шкіл;
- самостійність, логічність мислення;
- повнота розкриття питання, логіка викладу, культура мовлення;
- використання різноманітних джерел з наступним їх аналізом;
- порівняння, зв'язок із практикою, висновки;
- чіткість, стислість, грамотність відповіді.

Максимальний бал за роботу на практичних заняттях – 3 бали:

• 3 б. ставиться, коли студент на високому рівні володіє теоретичними знаннями та практичними навичками диригування, вміє реалізувати їх у конкретній ситуації, якісно,

художньо втілює твір засобами диригентської техніки, якісно виконує хорову партитуру на фортепіано, якісно інтонує хорові партії.

- 2 б. ставиться студентові, знання якого є достатніми, недостатнє володіння практичними навичками: не завжди якісне диригентське втілення твору, виконання хорової партитури на фортепіано, інтонування хорових партій на достатньому рівні.

- 1 б. ставиться студенту з низьким рівнем володіння фаховими знаннями та навичками диригування: неякісне диригентське втілення твору, виконання хорової партитури на фортепіано, неякісне інтонування хорових партій.

- 2 бали одержує студент за виконанні завдання самостійної роботи.

Якщо студент не відвідував практичних занять, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

У разі невиконання завдань поточного контролю студент має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом завідувача кафедри. Порядок такого контролю регламентований викладачем.

Модульний контроль проводиться на останньому занятті модуля. Одиницею оцінювання є комплекс навчальних тем, що застосовуються при виконанні вивченого твору.

На аудиторних (практичних) заняттях з хорового класу вивчення усіх тем змістового модуля (як теоретичних, так і практичних) здійснюється паралельно, з поступовим ускладненням навчальних завдань при вивченні різножанрових, різнохарактерних творів композиторів різних національних шкіл і стилів.

До складання модульного контролю допускаються всі студенти незалежно від результатів поточного контролю.

Під час вивчення дисципліни «Хоровий клас» передбачено два модульних контролі в семестр за результатами вивчення усіх тем змістових модулів (як теоретичних, так і практичних).

Навчальна дисципліна «Хоровий клас» оцінюється за модульно-рейтинговою системою, яка складається з 2 модулів у семестрі.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять і має за мету перевірку рівня практичної підготовленості студента. Поточний контроль реалізується у формі опитування, перевірки результатів виконання індивідуальних завдань, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом. Максимальна кількість балів за поточний контроль становить 40 балів.

Підсумковий модульний контроль здійснюється у формі виконання студентом модульних контрольних робіт: виконання напам'ять хорових партій творів, які вивчаються у даному семестрі, індивідуально та у складі квартету.

Максимальний бал, отриманий за МКР становить 60 балів.

При відсутності студента на контролі модуля проставляється оцінка “незадовільно” (2), але, враховуючи творчий характер вивчаємої дисципліни, результат складання модуля не впливає на підсумкову оцінку, отриману за концертне виконання програми на заліку (екзамені) (підсумковий контроль). Тому вважаємо за доцільне заносити до залікової книжки оцінку, отриману студентом на підсумковому контролі під час концертного виконання програми, де студент має можливість реалізуватися як творча особистість, продемонструвавши весь комплекс знань, навичок та вмінь, які він отримав під час вивченні окремих тем курсу. Це пояснюється особливостями студентів творчих професій, які на підсумковому контролі вміють «збиратися», концентруючи увагу на передачі музичних образів та характеру твору не тільки засобами диригентської техніки, а й

загальним емоційним станом, художнім відчуттям диригента. Особливо це стосується студентів випускних курсів, які виконують концертну програму з хором на державному екзамені.

Підсумковим (семестровим) контролем вважається якісне художнє втілення твору засобами диригентської техніки, якісне виконання хорової партитури на фортепіано, якісне інтонування хорових партій (чисте у звуковисотному – ладовому відношенні та у певному тембровому забарвленні голосу), якісний аналіз хорової партитури (усний чи письмовий).

Завданням підсумкового контролю є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

З дисципліни «Хоровий клас» передбачена така форма семестрового контролю, як залік (або екзамен), який проводиться в кінці семестру.

Першим етапом семестрового контролю є визначення підсумкової семестрової модульної оцінки як суми підсумкових модульних оцінок, отриманих за результатами засвоєння модулів.

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів) визначається як сума балів поточного, модульного контролю та відповідає підсумковій семестровій модульній оцінці. Залік або екзамен виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру.

Усім студентам, які повністю виконали навчальний план і позитивно атестовані з цієї дисципліни за КМСОНП (набрали не менше 60 % від 100 балів), сумарний результат семестрового контролю в балах та дворівневою шкалою «зараховано», «не зараховано» (для заліку) або багаторівневою шкалою ECTS (для екзамену), заноситься у Відомість обліку успішності (форма № Н-5.03), Індивідуальний навчальний план студента (форма № Н-2.02), Залікову книжку студента (форма № Н-2.03). Заповнена та оформлена відомість обліку успішності повертається у деканат у визначений термін особисто викладачем.

У випадку отримання менше 60 балів (FX в ECTS) за результатами семестрового контролю, студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академзаборгованості.

Підсумковий контроль. Завданням підсумкового контролю є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

Критерії оцінювання тем змістового модуля.

(5 бал.; /10-9 бал.)

- бездоганна чистота інтонації;
- правильне володіння звуком;
- правильне володіння хоровим диханням;
- досконале володіння артикуляційним апаратом;
- правильне використання різних штрихів;
- досконале володіння камертоном.

(4 бал.; /8 бал.)

- добра чистота інтонації (1-2 незначні помилки);
- достатньо правильне володіння звуком;

- правильне володіння хоровим диханням;
- володіння артикуляційним апаратом;
- правильне використання різних штрихів;
- міння працювати з камертоном.

(3 бал.; /6-7 бал.)

- задовільна чистота інтонації (3-4 помилки);
- вцілому правильне володіння звуком;
- неправильне володіння хоровим диханням;
- слабке володіння артикуляційним апаратом;
- суттєві неточності при використанні різних штрихів;
- невміння працювати з камертоном.

(2 бал.; /4-5 бал.)

- незадовільна чистота інтонації (5-8 помилок);
- неправильне володіння звуком;
- неправильне володіння хоровим диханням;
- слабке володіння артикуляційним апаратом;
- неправильне використання штрихів.

(1 бал.; /1-3 бал.)

- незнання нотного тексту.
- невміння володіти камертоном.

0/0 - Партії не здавалися.

Критерії оцінювання МК

(13-15; /30-27 бал.)

- високе розуміння художньої інтерпретації твору у складі хорового колективу;
- бездоганне тембральне і динамічне погодження звука свого голосу з іншими окремими голосами своєї та інших партій;
- бездоганна чистота інтонації;
- правильне володіння звуком;
- досконале володіння хоровим диханням;
- досконале володіння артикуляційним апаратом;
- правильне використання різних штрихів;
- вміння орієнтуватись у формі та гармонічній будові твору.

(10-12; /22-26 бал.)

- достатнє розуміння художньої інтерпретації твору у складі хорового колективу;
- добре тембральне і динамічне погодження звука свого голосу з іншими окремими голосами своєї та інших партій;
- добра чистота інтонації (1-2 помилки);
- правильне володіння звуком;
- правильне володіння хоровим диханням;
- правильне володіння артикуляційним апаратом;
- правильне використання різних штрихів;
- добре вміння орієнтуватись у формі та гармонічній будові твору.

(7-9; /18-25 бал.)

- задовільне розуміння художньої інтерпретації твору у складі хорового колективу;
- задовільне тембральне і динамічне погодження звука свого голосу з іншими окремими голосами своєї та інших партій;

- задовільна чистоту інтонації (3-4 помилки);
- в цілому правильне володіння звуком;
- задовільне володіння хоровим диханням;
- задовільне володіння артикуляційним апаратом;
- помилки у трактуванні форми та гармонічної будови твору.

(4-6; /11-17 бал.)

- незадовільне розуміння художньої інтерпретації твору у складі хорового колективу;
- невміння тембрально і динамічно погоджувати звуки свого голосу з іншими окремими голосами своєї та інших партій;

- погана чистота інтонації (5-8 помилок);
- неправильне володіння звуком;
- недосконале володіння хоровим диханням;
- недосконале володіння артикуляційним апаратом;
- неправильне використання різних штрихів;
- невміння орієнтуватись у формі та гармонічній будові твору.

(1-3; /1-10 бал.)

- незнання партій творів;
- невміння орієнтуватись у формі та гармонічній будові твору.

0/0 - Твори не виконувалися.

В результаті сумування балів, отриманих за результатами поточного та підсумкового контролю, студент отримує оцінку

У разі невиконання завдань поточного контролю студент має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом завідувача кафедри. Порядок такого контролю регламентований викладачем.

4.8. Перелік програмових питань для самоконтролю:

1. Технічна і художня сторони диригентського мистецтва.
2. Роль диригента у розучуванні та виконанні твору.
3. Педагогічна діяльність диригента у хорі.
4. Диригування як мистецтво керування колективним виконанням музичного твору
5. Підготовка диригента до роботи з хором.
6. Культури вимови у співі.
7. Методика розучування твору без супроводу.
8. Розспівування як метод колективної постановки голосу і вироблення єдиної манери звучання.

9. Вокально – хорові вправи та методика розспівування дитячих, однорідних та мішаних хорів.
10. Вокальна робота диригента в процесі розучування твору із хоровим колективом.
11. Робота над чистотою інтонування та строю в а капельному співі.
12. Робота над ансамблевою злагодженістю та ритмічністю виконання твору.
13. Робота над динамікою та тембровою виразністю в хоровому творі.
14. Формування навиків концертно-хорової роботи.

4.9. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота (100 балів)			
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	
Поточний контроль	Поточний контроль	Поточний контроль	МК
30балів	30 балів	20 балів	20 балів

Приклад для екзамену

Поточне тестування та самостійна робота (100 балів)				
Змістовий модуль 4	Змістовий модуль 5	Змістовий модуль 6		
Поточний контроль	Поточний контроль	Поточний контроль	МК	екзамен
20балів	20 балів	10 балів	10 балів	40 балів

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
35-59	незадовільно	незараховано
1-34	незадовільно	незараховано

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

Основна

1. Байда Л. А. Вокально-хорова робота у системі підготовки майбутнього вчителя музики: Навчально-методичний посібник. – К.: УДПУ, 1997. – 69 с.
2. Бенч-Шокало О. Український хоролий спів. – К.: Редакція журналу «українськийсвіт», 2002. – 439 с.
3. Болгарський А., Сагайдак Г. Хоровий клас і практика роботи з хором. – К.: Музична Україна, 1987. – 235 с.
4. Бурбан М. І. Українські хори та диригенти. – Дрогобич: Посвіт, 2007. – 672 с.
5. Голик Г.Г. Психологія диригентсько-хорової діяльності. – Дрогобич: Вимір, 2000.
6. Демчишин М. С. Методика музичного аналізу вокально-хорових творів: Навчальний посібник для студентів мистецьких вузів і вчителів освітньої галузі (Художня культура). – К.: ІЗМН, 1996. – 132с.
7. Доронюк В. Д., Зваричук Ж. Й. Шкільне хорознавство: Навчальний посібник для викладачів і студентів музичних факультетів вищих навчальних закладів. – Івано-Франківськ: Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2008. – 336 с.
8. Доронюк В. Д., Серганюк Л. І., Серганюк Ю. М. Диригент шкільного хору : Навчальний посібник. – Івано-Франківськ : Плай, 2009. – 490 с.
9. Живов В. Л. Хоровое исполнительство: Теория. Методика. Практика: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2003. – 272 с.
10. Казачков С. А. От урока к концерту. – Казань: Изд-во Казанского ун-та, 1990. – 343 с.
11. Колесса Н. Ф. Основы техники дирижирования. – К.: Музична Україна, 1981. – 208 с.
12. Королюк Н. І. Корифеї української хорової культури ХХ століття. – К.: Музична Україна, 1994. – 288с.
13. Костенко Л. В., Шумська Л. Ю. Групові форми організації навчальної діяльності студентів у класі хорового диригування : [методичні рекомендації] / Л. В. Костенко, Л. Ю. Шумська. – Ніжин, 2004.
14. Костенко Л. В., Шумська Л. Ю. Методика викладання хорового диригування: навчальний посібник з Грифом МОН / Л. В. Костенко, Л. Ю. Шумська. – Ніжин : Видавництво НДУ, 2012. – 98 с.
15. Костенко Л. В., Шумська Л. Ю. Методика викладання хорового диригування: навчальний посібник, друге видання / Л. В. Костенко, Л. Ю. Шумська. – Ніжин : Видавництво НДУ, 2019. – 145 с.
16. Костенко Л. В., Шумська Л. Ю. Хрестоматія з хорознавства : навчальний посібник з Грифом МОН / Л. В. Костенко, Л. Ю. Шумська. – Ніжин : Видавництво НДУ, 2013. – 650 с.

17. Кофман Р. І. Виховання диригента: психологічні особливості. – К.: Муз. Україна, 1986. – 40 с.
18. Лащенко А. П. З історії Київської хорової школи. – К.: Музична Україна, 2007. – 200 с.
19. Лащенко А. П. Хоровая культура: аспекты изучения и развития. – К.: Музична Україна, 1989. – 136 с.
20. Левандо П. П. Хоровая фактура. – Л.: Музыка, 1984. – 123 с.
21. Мартинюк А. К. Диригентсько-хорова освіта в музичній культурі України другої половини ХХ століття: Автореф. дис. канд. мистецтвознавства: 17.00.01 – теорія і історія культури / Харківська державна академія культури. – Харків, 2001. – 24 с.
22. Мархлевський А.Ц. Практичні основи роботи в хоровому класі. – К.: Музична Україна, 1986.
23. Медынь Я. Г. Методика преподавания дирижерско-хоровых дисциплин. – М.: Музыка, 1977. – 135 с.
24. Осеннева М. С., Самарин В. А. Хоровой класс и практическая работа с хором: Учеб. пособие для студ. муз. фак. высш. пед. учеб. заведений. – М.: Издательский центр Академия, 2003. – 192 с.
25. Пигров К. К. Руководство хором. – М.: Музыка, 1964. – 220 с.
26. Поляков О. И. Язык дирижирования. – К.: Муз. Україна, 1987. – 95 с.
27. Романовский Н. В. Хоровой словарь. – М.: Музыка, 2005. – 232 с.
28. Сенченко Л. І. Формування хорового мислення диригента. – Рівне: РДІК Ліста, 1998. – 128 с.
29. Серганюк Ю., Серганюк Л., Їжак В. Методика аналізу хорових творів. – Івано-Франківськ, 1992.
30. Сивизьянов А. С. Проблема мышечной свободы дирижёра хора. – М.: Музыка, 1983. – 55 с.

Допоміжна

1. Герасимова-Персидська Н.О. Хоровий концерт на Україні в XVII - XVIII ст. Київ: Музична Україна, 1978. 180с.
2. Горбенко С.С. Дитяче хорове виховання в Україні: Навчально-методичний посібник. Київ: ІЗМН, 1999. 253с.
3. Горбенко С.С. Українська дитяча хорова література: Навчально-методичний посібник. Київ: НПУ, 2001. Ч.1.- 207 с.
4. Гордійчук М.М. Хор і майстри хорового співу /Музика і час. Київ: Музична Україна, 1984. С. 243-276.
5. Гулеско І.І. Національний хоровий стиль: Навчальний посібник. Харків: ХДІК. 1994. 108с.
6. Єгоров О.Є. Теорія і практика роботи з хором. Київ: Держ. видав-во образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1991. 239 с.
7. Історія української музики. Т.1. Київ: Наукова думка, 1989. 447 с.
8. Історія української музики. Т.2. Київ: Наукова думка, 1988. 464 с.
9. Історія української музики. Т.3. Київ: Наукова думка, 1990. 422 с.
10. Історія української музики. Т.4. Київ: Наукова думка, 1992. 615 с.
11. Казачков С.А. О дирижерско-хоровой педагогике //Музыкальное исполнительство. Москва: Музыка, 1970. Вып. 6. С. 120-144.
12. Коломієць О.М. Хорознавство: Навч. посібник. Київ: Либідь. 2001. 168 с.
13. Лащенко А.П. Хоровая культура: аспекты изучения и развития. Київ: Музична Україна, 1989. 136 с.
14. Левандо П.П. Хоровая фактура. Москва: Музыка, 1984. 124с.
15. Мартинюк А.К. Диригування: Навчальний посібник. Мелітополь, 1996. 125с.
16. Мартинюк Л.В. Методичні рекомендації до практичних занять з курсу «Хоровий клас та практикум роботи з хором» : Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О.В., 2014. 60 с.
17. Мартинюк Л.В. Співає дитячий хор «Любава», випуск 1: Навчально-репертуарний збірник. Кам'янець-Подільський: Абетка. 2012. 85с.
18. Мархлевський А.Ц. Практичні основи роботи в хоровому класі. Київ: Музична Україна, 1986. 96с.
19. Огороднов Д.Е. Музыкально-певческое воспитание детей в общеобразовательной школе. Київ: Музична Україна, 1981. 166 с.
20. Пигров К.К. Руководство хором. Москва: Музыка, 1964. 220с.
21. Раввінов О.Г. Методика хорового співу в школі. Київ: Музична Україна, 1971. 120 с.
22. Смирнова Т.А. Хорознавство (історія, теорія, методика): Навч. посіб. /Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С.Сковороди. Харків: ХДПУ, 2000. 180с.
23. Стахевич О.Г. Основи вокальної педагогіки. Ч.1: Природничо-наукові теорії сольного співу. Курс лекцій. Суми: Сум ДПУ ім. А.С.Макаренка, 2002. 92 с
24. Стулова Г.П. Хоровой класс: (Теория и практика вокальной работы в детском хоре): Учебное пособие. Москва: Просвещение, 1988. 126с..
25. Юцевич Ю.Є. Теорія і методика розвитку співацького голосу: Навчально-методичний посібник для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, учителів шкіл різного типу. Київ: ІЗМН, 1998. 160с.

26. Яропуд З.П. Диригентська практика у духовній хорівій музиці на матеріалі духовних творів немензурованого безрозмірного письма): Навчальний посібник : Кам'янець-Подільський: Видавець Зволейко Д.Г., 2011, 148с.

5.2. Методичне забезпечення

1. Назаренко М. П. Науково-методичні засади вокально-хорової підготовки студентів педагогічного університету// Наукові записки ЦДПУ ім. В. Винниченка. – Серія: Педагогічні науки.- Випуск 147.
2. Назаренко М.П. Самостійна робота майбутнього вчителя музичного мистецтва на предметах диригентсько-хорового циклу як педагогічна проблема// Наукові записки ЦДПУ ім. В. Винниченка. – Серія: Педагогічні науки.- Випуск 204.

5.3. Інформаційні ресурси

1. <http://www.wdl.org/ru/> — Світова цифрова бібліотека.
2. <http://www.europeana.eu/portal> — Європейська цифрова бібліотека.
3. <http://elib.nplu.org/collection.html?id=33> – Національна парламентська бібліотека України.
4. <http://www.ukrbook.net> – Державна наукова установа «Книжкова палата України імені Івана Федорова».
5. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського.
6. <http://korolenko.kharkov.com> – Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка.
7. <http://www.twirpx.com/files/art/music> – Музичне мистецтво-все для студента.

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральнотуркранському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022).